

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Природничо-математичний факультет
Кафедра екології, географії та природокористування

Кваліфікаційна робота
Освітнього ступеня «магістр»
на тему

**ЕКОЛОГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ
НА ПРИКЛАДІ ГОРОДНЯНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ**

Виконав:

студент 6 курсу, 65 групи
спеціальності 101 Екологія
Примоченко Сергій Федорович

Науковий керівник:

к. б. н., доц. Карпенко Ю.О.

Чернігів – 2023

Роботу подано до розгляду « ____ » _____ 20__ року.

Студент (ка) _____ Примоченко С.Ф.....
(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____ Карпенко Ю.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри екології, географії та природокористування

(назва кафедри)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ року.

Студент (ка) допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____ Карпенко Ю.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання роботи:

- проаналізувати рівні забруднення основних компонентів довкілля;
- визначити основні джерела техногенного навантаження;
- спрогнозувати подальший розвиток екологічної ситуації;
- розробити комплекс заходів щодо усунення екологічних загроз.

Новизна роботи полягає у комплексному характері дослідження та пропозиції цілісної програми екологічного розвитку району.

Практична значимість роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані органами влади при розробці та реалізації природоохоронних заходів біля Городнянського району.

Об'єкт дослідження:

Екологічна ситуація та природні ресурси Городнянського району Чернігівської області.

Предмет дослідження:

Оцінка сучасного стану довкілля району, виявлення причин його деградації, розробка заходів щодо поліпшення екологічної безпеки території.

Мета роботи:

Проаналізувати екологічну ситуацію в Городнянському районі та розробити комплекс природоохоронних заходів для покращення стану довкілля.

Методи дослідження:

- Анкетування населення та експертів;
- Статистичний аналіз іміння даних;
- Вимірювання якості природних ресурсів;
- Експертні оцінки;
- Методи математичного моделювання.

Ці елементи дозволять систематизувати й обґрунтувати напрямок дослідження.

Зміст

ВСТУП		5
РОЗДІЛ 1	ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЇ ГОРОДЯНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	6
	1.1. Природно-ресурсна характеристика території громади	6
	1.2. Основні чинники впливу на стан довкілля та екологічні проблеми території громади	8
РОЗДІЛ 2	СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ГОРОДНЯНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	10
	2.1. Фактори формування умов життєдіяльності громади	10
	2.2. SWOT-аналіз середовища громади	18
РОЗДІЛ 3	ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ І РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ГОРОДЯНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.	23
	3.1. Підходи до стратегічного планування території громади	23
	3.2. Основні пріоритети Стратегії розвитку громади	24
	3.3. Індикатори впливу та їх особливості в системі регіонального розвитку	30
РОЗДІЛ 4	РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЦІЛЯХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГОРОДЯНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	33
РОЗДІЛ 5	ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОВКІЛЛЯ ТА ЙОГО МОНІТОРИНГУ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ ГОРОДЯНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	35
ВИСНОВКИ		42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		44

ВСТУП

Процес розробки Стратегії сталого розвитку Об'єднаної територіальної громади здійснювався на основі врахування думок різних зацікавлених сторін. Було проведено:

Соціологічне опитування для кращого розуміння потреб мешканців;

Стратегічні сесії за участю представників влади, громадськості та бізнесу;

Громадські обговорення з акцентом на співпрацю. Така партисипативна модель повинна забезпечити більшу участь мешканців у прийнятті рішень щодо майбутнього розвитку. Реалізація завдань Стратегії вимагатиме тісної взаємодії всіх зацікавлених сторін. З часом це може перерости у спільну відповідальність та прийняття рішень.

Дослідження присвячено характеристиці природних умов, якості життя та принципам планування сталого розвитку в ОТГ. Воно спрямоване на оцінку поточного стану природних ресурсів, виявлення екологічних проблем та їх впливу. Було проаналізовано клімат, ґрунти, води, рослинність та джерела антропогенного тиску. Також розглянуто демографічну ситуацію, економіку, інфраструктуру. За допомогою SWOT-аналізу визначено сильні та слабкі сторони. Проаналізовано Стратегію сталого розвитку, її пріоритети та індикатори, аспекти зеленого зростання. Це дасть уявлення про перспективи сталого розвитку території.

Розділ 1 Екологічні проблеми, характеристика стану довкілля , умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на території Городянської територіальної громади.

1.1. Природно-ресурсна характеристика території громади

Природні ресурси - це складові природного середовища (об'єкти, процеси, умови), що використовуються суспільством для матеріального і духовного розвитку.

Вони є компонентами довкілля, корисними для людини. Термін "ресурс" з'явився із початком господарської діяльності й використання природних багатств. Згодом все більше ресурсів задіюється у виробництві, тому зміст поняття еволюціонує. Місто Городня розташоване на річці Чибриж у західній частині Чернігівської області, приблизно за 70 км від Чернігова(рис 1). Воно межує з Корюківським, Сосницьким, Новгород-Сіверським та Куликівським районами. Територія - рівнина, розміщена на Середньодеснянській височині. Ґрунт складають піски, супіски та суглинки четвертинного періоду. Клімат: Помірно континентальний, середня температура січня $-6,5^{\circ}\text{C}$, липня $18,5^{\circ}\text{C}$. Річна кількість опадів 500-600 мм. Тривалість вегетаційного періоду 191-193 дні.

Гідрографія: Річки Чибриж, Суха та дрібні притоки. Озера у заплавах річок (Радовицьке, Конницьке). Ґрунти: Переважають дерново-подзолисті, а також дерново-карбонатні на височинах. У заплавах річок - алювіальні. Рослинність: Природна рослинність представлена сосновими і сосново-березовими лісами. Поширені трав'яниста та чагарникова рослинність.

Тваринний світ: Трапляються лисиця, заєць-русак, лосі, козулі, вовки. Велике розмаїття птахів та комах. Використання природних ресурсів: Розвинене сільське господарство (зернові, картопля, овочі), молочне тваринництво, свинарство. Діють підприємства з переробки сільгосппродукції. Використовуються родовищаторфу, глини, піску.

Клімат помірно континентальний, із середньою температурою січня $-6,5^{\circ}\text{C}$, липня $18,5^{\circ}\text{C}$. Кількість опадів становить 500-600 мм на рік. Тривалість вегетаційного періоду складає 191-193 дні.

Гідрографія: по території протікають річки Чибриж із дрібними притоками. Є озера у заплавах річок, серед яких Радовицьке та Конницьке.

Ґрунти переважно дерново-подзолисті, а також дерново-карбонатні на височинах. У заплавах річок поширені алювіальні ґрунти. Природна рослинність представлена переважно сосновими і змішаними сосново-березовими лісами. Трапляються трав'яниста і чагарникова рослинність. Зустрічаються такі тварини як лисиця, заєць, лось, козуля, вовк. Є велике розмаїття птахів і комах.

Рис. 1.

1.2. Основні чинники впливу на стан довкілля та екологічні проблеми території громади

Заходи проекту можуть негативно вплинути на довкілля та здоров'я населення через:

- Забруднення атмосферного повітря викидами від транспорту та будівництва;
- Забруднення поверхневих і підземних вод від стоків;
- Забруднення ґрунтів від відходів будівництва;
- Втрату зелених насаджень.

За даними МОЗ, найбільш несприятливий вплив від чинників забруднення відчуває населення у межах санітарно-захисних смуг промислових підприємств. Це суперечить вимогам нормативів щодо планування та забудови населених пунктів. У міських поселеннях 3,4% проб повітря містять забруднювачі понад гранично допустимих концентрацій.

Тому технічні завдання проекту, які виконуються на територіях міських поселень, потребують посиленої уваги як зони підвищеного ризику. З даними Держгеонадр, головними чинниками забруднення ґрунтових вод на більшій частині території України є стоки тваринницьких комплексів, мінеральні добрива, продукти сільгоспхімії, свинець, марганець, нафтопродукти. Забруднення міжпластових підземних вод носить локальний характер, залежить від техногенного навантаження на геологічне середовище та захищеності підземних вод. Ділянки забруднення міжпластових підземних вод знаходяться, переважно, у зоні впливу поверхневого комплексу утилізації дренажних вод гірничовидобувних робіт, невпорядкованих складів зберігання промислових відходів, мінеральних добрив та отрутохімікатів, тваринницьких комплексів, нафтопереробних заводів та інших локальних об'єктів, що впливають на стан підземних вод.

Об'єкти захоронення відходів, забруднення довкілля основними суб'єктами ЖКГ, значний вплив транспортної інфраструктури на комфортність умов проживання населення створюють необхідність розглядати всі напрямки

Програми, спрямовані на модернізацію соціальної та виробничої інфраструктури міста як зони підвищеної уваги.

Оскільки Програмою передбачено спрямування заходів на забезпечення комфортних та безпечних умов для життя населення міста, то її реалізація з високою ймовірністю має зменшити негативний вплив на довкілля і здоров'я населення, від чого можна очікувати позитивні результати на всій території міста.

Прямо пов'язати ті чи інші наслідки для здоров'я населення з впливом конкретних заходів та проєктів Програми досить складно (так само, як і навпаки, довести відсутність такого зв'язку), оскільки вплив на здоров'я часто неспецифічний і носить опосередкований характер, має пролонгований прояв, характеризується наявністю часового лагу між моментом виникнення та проявом наслідків. Можуть спостерігатися кумулятивні ефекти, пов'язані з декількома видами господарської діяльності. Так, наприклад, захворювання дихальної системи можуть бути наслідками впливу як об'єктів паливноенергетичного комплексу, так і транспорту.

Заходи Програми мають забезпечити поступове виконання природоохоронних заходів та як наслідок, подолання ключових екологічних проблем міста, серед яких нижчеперелічені:

- забруднення атмосферного повітря викидами забруднюючих речовин від підприємств автотранспорту та промислового сектору;
- забруднення водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами підприємств житловокомунального господарства та підприємств промислового сектору;
- забруднення підземних водоносних горизонтів;
- поводження з відходами I-III класів небезпеки;
- утилізація відходів енергетичної галузі промисловості;
- поширення екзогенних геологічних процесів;
- збереження природно-заповідного фонду.

Розділ 2 Соціально-економічний стан та особливості планування розвитку Городнянської територіальної громади.

2.1. Фактори формування умов життєдіяльності громади

Загальні дані

Городнянська об'єднана територіальна громада розташована на півночі Чернігівської області, займає площу 767,2557 кв. км. По території громади протікають річки Чибриж, Смячка, Снов. Загальна кількість населення – 18554 чоловік. Місто Городня є адміністративним центром об'єднаної громади, розміщене за 56 км від Чернігова, за 200 км від Києва.

Таблиця 1.

Характеристика громади в регіональному контексті

Адміністративна одиниця	Площа, км ²	Площа громади, %	Кількість населення, осіб
Городнянська ОТГ	767,2557	49	18102
Городнянський район	1566	100	23978

Рельєф території громади є рівнинним. Клімат м'яко-континентальний, з м'якою зимою та теплим літом. Взимку випадає сніг. Екологічна ситуація сприятлива завдяки низькому рівню розвитку промисловості та невеликому транспортному навантаженню. Близькість лісових та водних ресурсів дає перспективи для розвитку підприємств з використанням місцевої сировини.

Рекреаційні зони (ліси, річки, озера) створюють умови для відпочинку та зеленого туризму. Хоча ОТГ є міською, проте майже третина її мешканців - сільські жителі. Кількість населення постійно зменшується - в місті на 1,1%, в громаді - на 2,0% щорічно. Чисельність скорочується швидше за рахунок скорочення сільського населення через природні та міграційні процеси. Вікова та гендерна структури населення зображені в таблиці 2.

Таблиця 2.

Структура населення громади

Гендерна структура, осіб	Разом, в т.ч.:	18102
	Чоловіків	8490

	Жінок	9612
За віком	До 15 років	3190
	З 16 до 59 років	9110
	Після 60 років	5802
За працездатним віком	Діти дошкільного віку	1214
	Діти шкільного віку	2415

Смертність стабільно перевищує народжуваність. Ця тенденція призведе до того, що кількість працездатного населення зменшуватиметься швидше, ніж поповнюватиметься. Для ОТГ це означає поступове зменшення пропозиції робочої сили на ринку праці, що негативно позначиться на інвестиційній привабливості території. Покращення демографічних показників можливе за умови комплексного підходу в соціальній, охороні здоров'я та психологічній сферах.

Є можливості для зниження смертності працездатного населення шляхом:

- Посилення контролю за дотриманням охорони праці;
- Боротьби з асоціальною поведінкою.

Це дозволить поліпшити демографічну ситуацію в ОТГ.

Місцева економічна база

Промисловий потенціал Городні складають підприємства з лісової, молочної, льонообробної галузей і частково металургії.

Основними роботодавцями, крім комунальників та органів влади, є:

- Державне лісове господарство;
- Чернігівобленерго;
- Райагролісгосп;
- Етнопродукт;
- Городнянський комбікормовий завод.

Ці підприємства є основними платниками податків до місцевого бюджету.

Протяжність доріг у громаді - 144 км, у т.ч. державного значення - 4,5 км.

Малий бізнес відіграє важливу роль у розвитку економіки, формуванні ринку праці.

У громаді діє Асоціація малого та середнього бізнесу.

Місцеві фінанси

Майже половину доходів місцевого бюджету Городнянської об'єднаної громади становлять власні надходження. Заплановані доходи на 2023 рік на одного мешканця складають 7862 грн, з яких 3600 грн - це власні кошти.

Одним з основних джерел поповнення є податок з доходів фізичних осіб, який становить приблизно чверть загального обсягу.

Частка субвенцій та дотацій з держбюджету перевищує 50%. Внаслідок реформи місцевих фінансів цей показник може зазнати істотних змін.

Дохідна частина бюджету в останні роки демонструвала позитивну динаміку, особливо після утворення ОГТ та переходу на прямі міжбюджетні відносини.

Структура витрат місцевого бюджету наведена в таблиці 3.

Таблиця 3.

Структура видатків місцевого бюджету (план на 2023 рік)

Категорії видатків, тис. грн.	поточні	інвестиційні
Органи місцевого самоврядування	14328,70	389,00
Освіта	74222,90	6751,80
Культура	8935,80	626,00
Охорона здоров'я	0,00	0,00
Соціальна допомога	752,00	0,00
Фізична культура і спорт	2665,30	150,00
Транспорт і утримання доріг	1648,00	105,00
Управління комунальним майном та інфраструктурою	0,00	0,00
Інші видатки	25955,30	15393,40
ВИДАТКИ – ВСЬОГО	128508,00	23415,20

З таблиці видно, що значну частку видатків становить інвестиційна складова - її загальний обсяг перевищує 23 млн грн. Найбільшими позиціями є освіта та інші видатки, що не мають чіткої класифікації.

Варто наголосити, що освіта є найважливішою статтею видатків місцевого бюджету Городнянської ОГТ, поглинаючи понад 57% його доходів.

Соціальна сфера

У громаді функціонує 5 дошкільних навчальних закладів, де виховується близько 500 дітей. Частка охоплення дітей сільської місцевості дошкільною освітою складає 40%. Ці заклади належать до типу загального розвитку і є

комунальною власністю. Їх матеріально-технічна база задовільна. Діти 5 років охоплені дошкільною освітою на 100%.

У громаді функціонує мережа комунальних загальноосвітніх шкіл, гімназія, спеціалізована школа-інтернат, навчально-реабілітаційний центр, а також заклади з мистецького і спортивного профілів.

Мережа закладів культури налічує 10 клубних закладів, школу мистецтв, 2 музеї. У будинку культури діють народні колективи. У місті працюють бібліотеки для дорослих і дітей з фондом 97300 книг.

Первинну медичну допомогу населенню надає районний центр первинної медико-санітарної допомоги, до складу якого входить міська лікарська амбулаторія та 19 фельдшерських пунктів.

Вторинну медичну допомогу забезпечує центральна районна лікарня на 175 ліжок.

Малий бізнес відіграє важливу роль у розвитку економіки через стимулювання конкуренції, створення робочих місць, задоволення потреб населення.

У 2019 році цей сектор залишався динамічним, постійно вдосконалюючись. Очікується подальше зростання кількості суб'єктів малого бізнесу, що дозволить знизити рівень безробіття.

У громаді триває робота Асоціації підприємців малого та середнього бізнесу.

В процесі аналізу стану громади та за результатами соціологічного опитування мешканців Стратегічною групою було визначено три пріоритети майбутнього розвитку ОТГ:

1. Городнянська громада – територія розвиненого підприємництва і сільського господарства. Цей напрямок реалізуватиметься через три операційні цілі.

2. Городнянська громада – місце, комфортне для життя. Досягненню цієї мети сприятимуть дві операційні цілі.

3. Городнянська громада – простір для розвитку та самореалізації. Чотири операційні цілі забезпечать прогрес у цьому напрямку.

Сформульовані пріоритети є основою Стратегії розвитку до 2027 року і передбачають концентрацію ресурсів на їх досягнення. Реалізація операційних цілей дозволить досягти бажаних стратегічних результатів.

Структура операційних цілей для першого пріоритету полягає в наступному:

Структура цілей стратегічного напрямку 1

Основні напрямки розвитку Городнянської громади

Підвищення інвестиційної привабливості території:

- Збільшення масштабів діяльності малих підприємств та розширення сільськогосподарського виробництва
- Сприяння формуванню конкурентоспроможної галузі туризму та гостинного прийому відвідувачів. Більш детальний аналіз кожного напрямку
- Актуалізація інвестиційного потенціалу шляхом розвитку інфраструктури, підтримки бізнесу, просування інвестиційних можливостей громади.
- Забезпечення сприятливого середовища для підприємництва, підтримка аграрного сектору економіки, налагодження зв'язків з переробними підприємствами

Отримавши реальні повноваження щодо місцевого розвитку, Городнянська ОТГ взяла на себе відповідальність за його економічну складову. Це обґрунтовує пріоритетний напрямок - розвиток інвестиційного потенціалу.

Він передбачає підвищення якості просторового планування та ефективності управління земельними ресурсами, формування пропозицій для потенційних інвесторів і їх просування через мережу Інтернет, інвестфоруми/виставки, друковану рекламу, відео.

Важливий потенціал має колишній військовий аеродром неподалік центру - за наявності конструктивних змін у законодавстві він може зацікавити інвесторів. Реалізація цього напрямку підвищить рівень економічного розвитку громади.

У рамках розширення можливостей малого бізнесу та АПК, актуальними є такі завдання:

- формування системи фінансової підтримки суб'єктів цих сфер;
- інформаційно-консультативне забезпечення кооперації;
- створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу, в т.ч. співпраця щодо підготовки кадрів;

Вигідне географічне положення та наявні природні ресурси формують туристичний потенціал громади.

Однією з операційних цілей є сприяння розвитку галузі гостинності, яка на даний час перебуває на початковій стадії.

Актуальними є завдання зі створення рекреаційних зон, впорядкування водойм, формування туристичних об'єктів та їх популяризація.

У майбутньому туризм може стати ваговою складовою економіки та іміджу громади.

На таблиці 3 зображена ієрархія цілей у межах другого стратегічного пріоритету "Городнянська громада - місце, комфортне для життя".

Одним із ключових пріоритетів для досягнення бачення майбутнього розвитку є модернізація комунальної інфраструктури.

Більшість водопровідних мереж у громаді потребують капітального ремонту. Також актуальним є розширення доступу домогосподарств до системи водовідведення, яка має технічні обмеження.

Для забезпечення надійного водопостачання необхідна модернізація локальних об'єктів та будівництво нової водозабірної станції в Городні. Реалізація цих заходів сприятиме поліпшенню якості життя в громаді.

Городнянська громада - місце, гарне для життя

- Поліпшення інфраструктури та її адаптація до потреб громади.
 - Формування сприятливого середовища для проживання шляхом покращання екологічної ситуації.
1. Підвищення мобільності жителів та доступності адмцентру шляхом:
 - Капремонту доріг та їхнього освітлення;
 - Організації комунальних перевезень.
 2. Модернізацію комунальної інфраструктури, зокрема:

- Диверсифікацію джерел енергопостачання та переведення котелень на альтернативні види палива.

3. Створення чистого довкілля шляхом:

- Благоустрою територій;
- Поліпшення поводження з твердими побутовими відходами;
- Впровадження роздільного збору відходів;
- Формування екологічної свідомості, зокрема серед молоді.

Логіка досягнення стратегічного цілі «Формування в громаді середовища, приязного для мешканців і приїжджих» розкривається через такі операційні складові:

Структура цілей стратегічного напрямку

Цей пріоритет спрямований на розвиток підприємництва і сільського господарства в громаді.

Він передбачає досягнення таких цілей:

- Посилення інституційного потенціалу для ефективного управління.
- Забезпечення достатніх можливостей дозвілля для різних верств населення.
- Збільшення освітніх шансів молоді та дітей на місцевому рівні.

Реалізація заходів із досягнення цих цілей дозволить суттєво підвищити рівень розвитку підприємництва і с/г в громаді.

В рамках цілі " Забезпечення достатніх можливостей дозвілля для різних верств населення " передбачається:

- Модернізація закладів культури та бібліотек;
- Створення єдиного інформаційного простору;
- Розвиток спортивної інфраструктури.

Ці заходи спрямовані на формування спільного культурного середовища.

Досягнення цілі "Підвищення інституційної спроможності" передбачає:

- Підготовку адмінресурсів до нових завдань;
- Підвищення якості адмінпослуг;

- Регулярне навчання працівників органів влади.

В рамках напрямку "Розширення освітніх можливостей" необхідно:

- Покращити технічне оснащення шкіл;
- Розширити мережу дошкільних закладів;
- Забезпечити умови для позашкільної освіти із використанням наявної інфраструктури.

Важливим є залучення зовнішніх інвестицій.

Щодо охорони здоров'я, необхідно:

- Здійснити структурну реорганізацію мережі ЗОЗ;
- Технічно переоснастити їх відповідно до потреб.

2.2. SWOT-аналіз середовища громади

Один з ключових методів аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища об'єднаної громади - це SWOT-аналіз. Скорочення "SWOT" походить від перших літер слів "Strengths" (сильні сторони), "Weaknesses" (слабкі сторони), "Opportunities" (можливості) та "Threats" (загрози). Цей аналітичний метод дозволяє виявити внутрішні характеристики громади, які можуть бути перевагами або недоліками з урахуванням довгострокової перспективи та пріоритетів розвитку. Враховуючи відкритий характер територіальних громад, такий аналіз також охоплює виявлення можливостей, які сприяють розвитку, а також загроз, які можуть стримувати його.

Для визначення найбільш вагомих факторів середовища Городнянської об'єднаної територіальної громади були використані три напрямки: економічний, соціальний та екологічний. Оцінка також враховувала фактори, пов'язані з адміністративним середовищем, які формують інституційну спроможність громади.

Серед сильних сторін:

- Сприятливе природне середовище;
- Вигідне розташування;
- Наявні ресурси (торф, пісок, вода з туристичним потенціалом, ліси).

Слабкі сторони:

- Близькість до кордону з потенційною загрозою;
- Відсутність виробництв для переробки продукції;
- Нижча родючість земель;
- Низька додана вартість с/г;
- Відсутність кооперації;

Низький рівень усвідомлення реформ.

Можливості:

- Відновлення традицій сільського господарства;
- Залізничне сполучення;

- Зростання попиту на туристичні послуги;
- Зростання популярності екопродукції.

Загрози:

- Відсутність впливу на охорону здоров'я, соцзахист;
- Налагоджені відносини з РДА;
- Зменшення фінансування від держави;
- Перекладання функцій на місцеві органи;
- Втрата ринків збуту;
- Непрозорість процедур фінансування.

Попередній аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища Городнянської об'єднаної територіальної громади підтвердив наявність потенціалу для майбутнього розвитку, незважаючи на значні обмеження та загрози. Особливою перевагою громади є її туристично-рекреаційний потенціал, який пов'язаний з сприятливим природним середовищем території і наявністю водних ресурсів та лісів. Ці ресурси можуть бути використані для активного (наприклад, веслування, велоспорт) і пасивного (рибальство, відпочинок, рекреація) туризму. Зростання популярності зеленого туризму серед мешканців великих міст свідчить про актуальність цього напрямку використання місцевого природного потенціалу. Важливо відзначити, що ці туристично-рекреаційні можливості знаходяться в двогодинній доступності для відвідувачів.

Велика частина території Городнянської громади не використовується під сільськогосподарське виробництво, що створює можливості для розвитку цієї сфери. Доцільним є вирощування екологічно безпечної продукції на невеликих ділянках, об'єднаних у кооперативи. Це дозволить максимально використати наявні ресурси. Існуючий досвід залучення інвестицій підтверджує цей напрям розвитку.

Однак, на даний час у громаді відсутні підприємства з переробки сільськогосподарської сировини. Це суттєво знижує додану вартість продукції та обмежує економічні можливості, зокрема - скорочує робочі місця і податкові надходження.

Вигідне розташування біля Чернігова, важливого економічного центру регіону, створює сприятливі умови для реалізації сільгосппродукції.

Активна позиція мешканців та функціонування молодіжної ради сприятимуть реалізації проєктів, спрямованих на розвиток територіальної громади.

Місцевий бюджет Городнянської об'єднаної територіальної громади стикається зі значними інфраструктурними проблемами, які вже протягом довгого часу залишаються невирішеними. Серед них можна виділити необхідність розширення джерел постачання питної води через проблеми з централізованою системою водопостачання, низьку якість місцевих доріг, технічне занедбання об'єктів культурної інфраструктури та потребу в їхньому модернізації, а також необхідність розвитку дитячих дошкільних навчальних закладів. Ці проблеми мають велику вагомість в коротко- та середньостроковій перспективі і вказують на необхідність встановлення пріоритетів у Стратегії розвитку.

Зовнішнє середовище також надає Городнянській ОТГ різноманітні можливості. Наприклад, проблему фінансового навантаження на місцевий бюджет, яке перевищує актуальні потреби та компетенції, можна частково вирішити шляхом співфінансування з міжнародних фондів матеріально-технічної допомоги. Україна має активну діяльність таких фондів, які надають можливість отримати фінансову та методичну підтримку для розвитку місцевого самоврядування. Це також сприяє підвищенню кваліфікації працівників адміністрації громади, старост, а також інших зацікавлених сторін, таких як громадські організації та бізнес, шляхом надання методичної та навчальної підтримки.

Одним із можливих способів вирішення демографічних проблем та інших викликів в Городнянській об'єднаній територіальній громаді може бути будівництво житлового мікрорайону для працівників Прикордонної служби та їх сімей. Це створило б додаткову можливість поліпшення ситуації та вплинуло б на розв'язання цих проблем.

Проте, існують загрози, щодо яких необхідно працювати пріоритетно для зменшення їх негативного впливу на місцеві сфери, зокрема на охорону здоров'я та

соціальний захист, а також на відносини з державною адміністрацією Городнянського району.

Незважаючи на ряд об'єктивних факторів зовнішнього середовища, на які громада не має безпосереднього впливу, таких як втрата ринків збуту у Росії для місцевих виробників, зменшення фінансової підтримки від держави та непрозорість процедур розподілу коштів з ДФРР на обласному рівні, важливо зауважити, що ці фактори можуть уповільнювати розвиток громади в короткостроковій та середньостроковій перспективі. Однак це не означає, що місцева влада та зацікавлені сторони повинні залишатися бездіяльними.

Варто зазначити, що громада має значні конкурентні переваги, які можуть бути використані для прискореного розвитку. За умови прийняття правильних управлінських рішень та проактивної позиції місцевої влади та усіх зацікавлених сторін, громада може досягти значних успіхів у економічній сфері, зокрема, у сільському господарстві та переробній промисловості. Також можуть бути зроблені великі кроки у сфері соціального розвитку, зокрема в шкільній та дошкільній освіті, інфраструктурі культури та покращенні якості медичних послуг. Крім того, екологічна сфера також може бути покращена шляхом ефективного управління системою водопостачання та водовідведення.

Для ефективного стратегічного планування доцільно залучити представників усіх зацікавлених сторін:

- Громадські організації та активістів;
- Населені пункти, які планують приєднатися до ОТГ;
- Працівників органів місцевого самоврядування та комунальних закладів;
- Представників місцевих підприємств різних галузей.

Робоча група повинна відображати інтереси всіх мешканців.

Планування має базуватися на широкому обговоренні з усіма зацікавленими сторонами.

Серед питань до обговорення:

- Підвищення фінансової спроможності ОТГ;

- Розвиток с/г, кооперативів, підприємництва;
- Покращення якості послуг у різних сферах.

Це дозволить розробити ефективну Стратегію, враховуючи інтереси всіх членів територіальної громади.

Розділ 3 Особливості планування і регіонального розвитку Городнянської територіальної громади.

3.1. Підходи до стратегічного планування території громади

Існує кілька підходів до стратегічного планування території громади, які можуть бути застосовані Городнянською об'єднаною територіальною громадою. Один з таких підходів - фаховий підхід, який дозволяє аналізувати вплив зовнішніх факторів і формувати проактивну позицію громади щодо їх впливу. Цей підхід допомагає громаді збільшити свою суб'єктність у визначенні напрямків розвитку.

Городнянська об'єднана територіальна громада обрала стратегічне планування як інструмент для активного формування свого майбутнього. Вона прийняла активну позицію і зосередилася на досягненні стійкого зростання. Цей сценарій розвитку дозволив їй сформулювати стратегічне бачення - бажаний майбутній стан громади, якого вона прагне досягти шляхом запланованих дій. Бачення є віддаленою метою, до якої громада прямує, подолуючи бар'єри і досягаючи проміжних цілей.

Стратегічне планування дозволяє громаді визначити конкретні кроки і заходи, необхідні для досягнення мети. Воно допомагає громаді адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та ефективно використовувати свої ресурси. Громада може встановлювати проміжні цілі, які ведуть до досягнення бажаного майбутнього стану. Ці проміжні цілі слугують орієнтирами для розвитку громади і допомагають визначити пріоритети у плануванні та прийнятті рішень.

Важливо, щоб стратегічне планування було гнучким і враховувало змінні умови та потреби громади. План може переглядатися та коригуватися відповідно до нової інформації, змін у зовнішньому середовищі та досягнення проміжних цілей.

3.2. Основні пріоритети Стратегії розвитку громади

Основними пріоритетами Стратегії розвитку Городнянської ОТГ є:

1. Розвиток підприємництва і сільського господарства. Цей напрямок розкривається 3 операційними цілями.
2. Забезпечення комфортного проживання. Передбачається 2 операційні цілі.
3. Створення умов для особистого росту жителів. 4 операційні цілі.

Ці пріоритети стали основними цілями Стратегії розвитку до 2027 року.

Кожен пріоритет містить послідовність операційних цілей, досягнення яких забезпечить реалізацію стратегічних завдань.

Запропонована модель дозволить зосередити ресурси ОТГ на найважливіших напрямках і досягти максимального ефекту від їх використання.

Це забезпечить збалансований розвиток громади у запланований період.

Структура операційних цілей в рамках стратегічної цілі **«Завдяки розумній політиці місцевих органів влади Городнянська громада стає справжнім центром підприємництва і сільського господарства»** є такою:

Одним із пріоритетів розвитку Городнянської ОТГ є зміцнення її економічної складової.

Для цього визначено такі основні цілі:

1. Підвищення інвестиційного потенціалу території шляхом застосування інструментів підтримки бізнесу та привабливого інвестиційного середовища.
2. Розширення можливостей підприємств малого бізнесу і АПК, надання державної допомоги в їх розвитку.
3. Стимулювання розвитку туристичної галузі та гостинності на території ОТГ шляхом просування її туристичного потенціалу, створення необхідної інфраструктури.

Для подальшого розвитку економіки Городнянської ОТГ доцільно зосередитися на таких напрямках:

З метою підтримки підприємницької діяльності в аграрному секторі та

тваринництві необхідно запровадити заходи фінансового стимулювання бізнесу. Також важливо надавати консультаційну допомогу щодо розвитку кооперації та створювати сприятливі умови для малих підприємств, включаючи підготовку кадрів на базі навчальних закладів.

Враховуючи вигідне географічне положення території та її природні переваги, ОТГ має потенціал для розбудови туристичної галузі. На початковому етапі розвитку туризму важливо зайнятися створенням рекреаційних зон, благоустроєм водойм, формуванням туристичних об'єктів і їх просуванням в Інтернеті. У майбутньому туризм може зайняти значне місце в економіці та іміджі громади. В рамках діяльності, пов'язаної із **Розширенням доступу малих підприємств та АПК до нових можливостей розвитку**, в першу чергу, актуальними є завдання:

Фінансове стимулювання:

- Сформууйте систему фінансових заохочень для господарюючих суб'єктів підприємницької діяльності у сільськогосподарському секторі та тваринництві. Це може включати пільги, субсидії, кредитування або гранти для розвитку та модернізації сільськогосподарських підприємств.

- Інформаційно-консультаційна підтримка та пропагування сільськогосподарської кооперації: Забезпечте доступ до інформації про переваги та можливості спільної діяльності в сільському господарстві. Організуйте консультаційну підтримку для фермерів та сільських підприємців, щоб допомогти їм утворити кооперативи, спілки або інші форми співробітництва.

- Розвиток малого підприємництва: Сприяйте розвитку малого підприємництва в громаді, залучаючи спеціалізовані навчальні заклади для навчання професійних кадрів. Стимулюйте співпрацю між бізнесом та освітніми установами, щоб гарантувати, що навчання відповідає актуальним потребам ринку праці.

- Розвиток туризму: Зосередьте увагу на створенні рекреаційних зон та впорядкуванні місцевих водойм. Розробіть туристичні маршрути, популяризуйте їх серед відвідувачів з використанням різних медіаформатів. Рекламуйте природні та культурні визначні місця, сприяйте розвитку готельно-ресторанного бізнесу та

інших пов'язаних послуг.

- Партнерство та співробітництво: Встановіть співпрацю з іншими громадами, туристичними організаціями, підприємствами та установами, що працюють у сфері туризму та гостинності. Спільно розробляйте тактики і обмінюйтеся досвідом для спільного розвитку туристичного потенціалу.

- Маркетинг та просування: Розробіть стратегію маркетингу для просування туристичних можливостей вашої громади. Використовуйте кросплатформені підходи, такі як веб-сайти, соціальні медіа, туристичні додатки та інші цифрові канали для привертання уваги туристів та просування вашої громади як привабливого туристичного напрямку.

- Розвиток інфраструктури: Забезпечте належну інфраструктуру для розвитку туризму, таку як дороги, готелі, ресторани, туристичні об'єкти та сервіси. Розгляньте можливість залучення інвестицій для розширення та модернізації інфраструктурних об'єктів.

- Освіта та навчання: Розвивайте програми навчання та підвищення кваліфікації у сфері туризму та гостинності для місцевих жителів. Співпрацюйте зі спеціалізованими навчальними закладами для забезпечення якісної освіти та підготовки професійних кадрів, які задовольняють потреби ринку праці.

- Створення позитивного іміджу: Зверніть увагу на створення позитивного іміджу вашої громади як привітного, гостинного та привабливого місця для відвідувачів. Розвивайте брендування та ідентичність громади, що базується на її природних та культурних особливостях.

Модернізація комунальної інженерно-транспортної інфраструктури – Одним з ключових пріоритетів, визначених у Стратегії розвитку Городнянської громади, є модернізація комунальної інфраструктури.

Більшість водопровідних мереж потребують капітального ремонту, адже знаходяться у незадовільному стані. Є також необхідність розширення доступу населення до каналізаційної мережі, яка зараз має обмежені технічні можливості.

Для забезпечення сталого водопостачання актуальними є модернізація локальних об'єктів водогінної системи та будівництво нової водозабірної станції у

м. Городня.

Це дозволить громаді досягти бачення якісного житлового середовища та комфортабельних умов проживання, закладених у Стратегії розвитку на перспективу. Відновлення інфраструктури є пріоритетним напрямком.

Одним із пріоритетів розвитку Городнянської ОТГ є створення комфортних умов проживання.

Для досягнення цієї мети передбачається:

1. Модернізація комунальної інфраструктури шляхом:
 - ремонту водопровідних мереж;
 - розширення доступу до каналізації;
 - підвищення ефективності водопостачання.
2. Формування привабливого іміджу громади як території з чистим довкіллям шляхом:
 - поліпшення екологічного стану території;
 - благоустрою та озеленення населених пунктів.

Ще одним важливим аспектом підвищення комфорту проживання в Городнянській ОТГ є розвиток її транспортної інфраструктури.

Актуальними завданнями є капітальний ремонт місцевих доріг та їх освітлення протягом всього періоду стратегії, а також організація ефективного сполучення населених пунктів з адміністративним центром та між собою, створення системи комунальних перевезень.

Важливою складовою є також забезпечення енергонезалежності громади шляхом диверсифікації джерел енергопостачання і поступового переведення котельень на альтернативні види палива.

Це дозволить завершити модернізацію інфраструктури та підвищити комфорт проживання місцевих мешканців в рамках реалізації стратегії розвитку Городнянської ОТГ.

Створення нового привабливого образу громади чистого довкілля передбачає комплекс заходів, спрямованих на реалізацію повного спектру заходів. Це пов'язано з благоустроєм місць громадського користування, підвищенням

ефективності поводження з твердими побутовими відходами, зокрема ліквідацією несанкціонованих звалищ, повним охопленням житлового сектору централізованою системою збирання побутових відходів, поступовим впровадженням практики роздільного збирання. В довгостроковій перспективі важливою є робота, спрямована на формування екологічної свідомості, насамперед серед молоді та дітей.

Одним з пріоритетів розвитку Городнянської громади є створення сприятливих умов для бізнесу і сільського господарства.

Для підвищення якості життя місцевих жителів важливим є:

- ✓ розширення можливостей для дозвілля молоді і людей похилого віку;
- ✓ зміцнення місцевої влади та підвищення інституційних здібностей громади;
- ✓ розширення освітніх можливостей для молоді і дітей;
- ✓ покращення якості та доступності медичних послуг.
- ✓ Підвищення Більша частина уваги, фінансових ресурсів в рамках операційного напрямку

«Розширення можливостей дозвілля для молоді і людей старшого віку» спрямоване на формування спільного культурного простору в громаді шляхом модернізації мережі установ культури, бібліотек під сучасні потреби, створення єдиного інформаційного ресурсу, розвитку спортивної інфраструктури населених пунктів. Пріоритетними завданнями є ті, що відображені в операційному плані стратегії.

Городнянська ОТГ, як і будь-які новостворені громади в Україні, опинилася в нових умовах, які вимагають від місцевого самоврядування нових навичок і компетенцій, а також створення «з нуля» необхідних інституцій та структур. Це забезпечить змістовне наповнення діяльності щодо підвищення інституційної спроможності громади, зокрема шляхом поліпшення адмінпослуг, постійного підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування.

Одним із пріоритетів як поточної, так і стратегічної діяльності Городнянської громади є Розширення освітніх можливостей для місцевої молоді та дітей. В

рамках цього напрямку необхідними до реалізації є завдання, пов'язані із підвищенням рівня технічного оснащення закладів загальної середньої освіти, розвитком можливостей мережі закладів дошкільної освіти, забезпеченням умов для позашкільної (в т.ч. неформальної) освіти із використанням існуючої освітньої інфраструктури. З огляду на масштабність завдань, які ставляться, важливим напрямом прикладення зусиль місцевої влади повинна стати активізація залучення зовнішніх ресурсів на їх реалізацію.

Підвищення якості медичних послуг – життєво важливий напрямок прикладення зусиль в рамках забезпечення комплексного розвитку об'єднаної громади. При усій турбулентності/невизначеності процесів в сфері охорони здоров'я, незмінним залишатимуться тенденції до децентралізації управління, в тому числі, частково, перенесення важелів впливу на місцевий рівень. З огляду на це, актуальними для місцевого самоврядування громади стають питання структурної реорганізації мережі закладів охорони здоров'я, їхнє технічне переоснащення відповідно до сучасних потреб та можливостей.

3.3. Індикатори впливу та їх особливості в системі регіонального розвитку

Система цільового планування, описана у Стратегії розвитку Городнянської ОТГ, містить детальний опис стратегічних цілей (пріоритетів), обраних для досягнення бажаного стану громади в 2019-2027 роках і комплекс операційних цілей, реалізація яких дозволить досягти визначених стратегічних цілей. Описує напрямки позитивних змін у якісному та кількісному вимірах, що відбудуться в результаті досягнення операційних цілей. Такий підхід забезпечує чітку логіку та послідовність в плануванні заходів, які допоможуть Городнянській ОТГ реалізувати поставлені стратегічні завдання та досягти бажаного майбутнього.

Стратегічна ціль 1.

ГОРОДНЯНСЬКА ГРОМАДА - ШВИДКИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АГРОБІЗНЕСУ.

Індикатори впливу:

- Збільшення зацікавленості територією громади серед потенційних інвесторів;
- Збільшення доданої вартості місцевого сільськогосподарського сектору економіки;
- Збільшення суб'єктів господарської діяльності, що здійснюють свою діяльність на території громади;
- Зменшення рівня безробіття серед місцевого економічно активного населення;
- Збільшення середнього рівня реальної заробітної плати.

Операційна ціль 1.1: Розвиток інвестиційного потенціалу громади.

Індикатори: рівень капітальних інвестицій в місцеву економіку, розмір прямих іноземних інвестицій, будівництво на визначених землях, довіра до місцевої влади з боку бізнесу.

Операційна ціль 1.2: Розширення можливостей малого підприємництва та місцевого агропромислового комплексу. Індикатори: кількість суб'єктів визначених напрямків, рівень працевлаштування випускників, економічна

привабливість сільських територій, рівень знань про кооперації.

Операційна ціль 1.3: Сприяння розвитку індустрії гостинності. Індикатори: рівень знань про можливості громади, кількість «зелених садиб», туристів, імідж громади як туристичного центру.

Стратегічна ціль 2.

ГОРОДНЯНСЬКА ГРОМАДА – ВСІ УМОВИ ДЛЯ КОМФОРТНОГО ТА ЯКІСНОГО ПРОЖИВАННЯ.

Індикатори впливу:

- Збільшення рівня інтеграції мешканців;
- Збільшення привабливості громади як місця проживання;
- Збільшення тривалості життя;
- Підвищення мобільності населення;
- Зменшення забруднення довкілля;
- Підвищення рівня безпеки.

Операційна ціль 2.1: Модернізація інфраструктури. Індикатори: рівень задоволеності роботою водопроводу, тривалість подорожей, якість доріг, видатки на енергію, робота каналізації.

Операційна ціль 2.2: Створення образу громади чистого довкілля. Індикатори: задоволеність чистотою, заангажованість у підтримці чистоти, естетичний вигляд громадських просторів.

Стратегічна ціль 3.

ГОРОДНЯНСЬКА ГРОМАДА – ПРОСТІР ДЛЯ ВСЕБІЧНОГО ОСОБИСТОГО ЗРОСТАННЯ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ.

Індикатори впливу:

- Збільшення привабливості громади;
- Збільшення інтеграції мешканців;
- Підвищення мобільності населення;
- Зростання підтримки місцевої влади;
- Зростання патріотизму;
- Покращення здоров'я.

Операційна ціль 3.1: Розширення можливостей дозвілля. Індикатори: задоволеність молоді та літніх, використання відпочинкових зон, інформованість.

Операційна ціль 3.2: Підвищення інституційних можливостей. Індикатори: кількість послуг, задоволеність послугами, швидкість обслуговування.

Операційна ціль 3.3: Розширення освітніх можливостей. Індикатори: збільшення місткості ДНЗ, задоволеність послугами освіти, успішність.

Операційна ціль 3.4: Покращення якості охорони здоров'я. Індикатори: задоволеність медичними послугами, діагностика, кадрове забезпечення.

Розділ 4 Реалізація цілей Стратегії сталого розвитку в цілях соціально-економічного розвитку Городнянської територіальної громади

Це забезпечить їх узгодженість та ефективну реалізацію.

Цілі сталого розвитку, відображені в Стратегії Городнянської ОТГ:

Ціль 1 реалізується через підтримку підприємництва та забезпечення робочих місць.

Ціль 3 передбачає модернізацію медичної інфраструктури, покращення доступу до послуг, забезпечення комфортного середовища.

Ціль 4 досягається розширенням освітніх можливостей, покращенням якості освіти.

Ціль 5 реалізується шляхом забезпечення рівних прав і можливостей для представників різних статей у соціально-економічній та політичній сферах.

Ціль 6 реалізується через модернізацію водопостачання та каналізації.

Ціль 7 полягає у підвищенні енергоефективності.

Ціль 8 передбачає розвиток підприємництва і АПК, залучення інвестицій.

Ціль 9 досягається модернізацією інфраструктури та підтримкою інновацій.

Ціль 10 полягає у створенні чистого життєвого середовища.

Ціль 11 досягається завдяки заходам з підвищення енергоефективності, впровадженню циркулярної економіки, раціональному використанню природних ресурсів.

Ціль 12 полягає у розробці та реалізації заходів адаптації до змін клімату, зокрема підвищенні енергоефективності, розвитку відновлювальної енергетики, покращенні екологічності транспорту.

Ціль 13 переслідується шляхом збереження природних екосистем, раціонального використання природних ресурсів, запобігання забруднення довкілля, формування екологічної свідомості.

Ціль 14 підтримується через розвиток громадського простору і партнерства.

Ціль 15 передбачає всебічне партнерство для реалізації Стратегії.

Отже, цілі Стратегії розвитку Городнянської ОТГ узгоджені із Цілями сталого розвитку.

Розділ 5 Питання збереження довкілля та його моніторингу при реалізації програм розвитку Городянської територіальної громади

1. Розвиток інвестиційного потенціалу громади

1. Створення інвестиційного порталу для просування інвестиційних проектів та можливостей громади:
 - розробка дизайну та функціоналу порталу;
 - наповнення інформацією про інвестиційні проекти, переваги території;
 - просування порталу у мережі Інтернет.
2. Розробка інвестиційної стратегії та програм розвитку пріоритетних галузей:
 - аналіз інвестиційного клімату;
 - розробка стратегії і програм розвитку перспективних напрямків.
3. Проведення роуд-шоу про інвестиційний потенціал:
 - підготовка презентаційних матеріалів;
 - організація зустрічей з потенційними інвесторами.
4. Залучення інвестицій шляхом укладання угод:
 - пошук партнерів;
 - узгодження і підписання угод про співпрацю.
5. Створення індустріального парку:
 - підготовка земельної ділянки;
 - проектування;
 - будівництво інфраструктури.
6. Надання пільг та інвентивів інвесторам:
 - розробка Порядку надання пільг та податкових інвентивів;
 - інформування потенційних інвесторів про можливі пільги.
7. Підготовка земельних ділянок під будівництво:

- вивчення наявних ділянок;
- їх паспортизація, проведення інженерних вишукувань.

8. Розвиток інфраструктури:

- будівництво та реконструкція доріг;
- розвиток комунальної та енергетичної інфраструктури.

9. Підготовка кваліфікованих кадрів:

- співпраця з навчальними закладами;
- стажування та підвищення кваліфікації.

10. Залучення іноземних інвестицій:

- участь у міжнародних виставках;
- пошук іноземних партнерів.

2. Розширення можливостей малого підприємництва та місцевого агропромислового комплексу

1. Надання консультаційної та організаційно-методичної допомоги суб'єктам господарювання полягає у:

- проведенні тренінгів, семінарів;
- наданні допомоги у реєстрації, ліцензуванні, звітності тощо.

2. Фінансова підтримка початкових інвестицій здійснюється через:

- виділення грантів на закупівлю устаткування, сировини;
- пільгове кредитування інвестпроектів.

3. Створення інкубаторів/бізнес-центрів:

- виділення/оренда приміщень;
- надання офісного обладнання, послуг зв'язку тощо.

4. Організація закупівель місцевої с/г продукції шляхом:

- укладання угод з виробниками;
- проведення тендерів.

5. Розвиток кооперації та фермерства здійснюється через:

- інформаційну підтримку;

- створення асоціацій виробників.
6. Залучення інвестицій в агросектор досягається шляхом:
- підготовки інвестпроектів;
 - залучення коштів фінансових установ, інвесторів.
7. Розширення логістичної інфраструктури (складські та переробні потужності) досягається:
- будівництвом/реконструкцією складських приміщень;
 - будівництвом/модернізацією переробних підприємств.
8. Підтримка участі у міжнародних виставках, ярмарках здійснюється шляхом:
- компенсації витрат на участь;
 - інформаційного супроводу.
9. Підготовка кадрів для агробізнесу здійснюється через:
- співпрацю з навчальними закладами;
 - організацію навчань, стажувань.
10. Інформаційне забезпечення і просування місцевої продукції передбачає:
- розробку просувочних заходів;
 - ведення порталу/сторінки у соцмережах;
 - організацію дегустацій, виставок

3. Сприяння розвитку індустрії гостинності в громаді

1. Розробка туристично-рекреаційної концепції полягає у:
- аналізі туристичного потенціалу;
 - визначенні пріоритетних видів туризму;
 - розробці заходів підтримки галузі.
2. Створення ТЦ передбачає:
- виділення/оренду приміщення;
 - обладнання інформаційною базою;
 - навчання персоналу.

3. Розробка туристичних маршрутів включає:
 - обстеження території;
 - підготовку мап, путівників, брошур.
4. Організація та просування фестивалів, ярмарків, інших заходів передбачає:
 - розробку заходу (концепція, програма, учасники);
 - залучення спонсорів, просування заходу.
5. Підтримка суб'єктів туризму полягає у:
 - наданні консультацій, оренді об'єктів;
 - співпраці у розробці туристичного продукту.
6. Розвиток мережі закладів здійснюється шляхом:
 - просування інвестиційних проектів;
 - надання пільг суб'єктам галузі.
7. Реконструкція інфраструктури включає:
 - розробку проектів;
 - будівництво, ремонт об'єктів відпочинку, спорту тощо.
8. Підготовка кадрів для туризму полягає у:
 - організації навчальних програм з туризму;
 - стажуванні працівників у туристичних компаніях;
 - підвищенні кваліфікації.
9. Просування туристичного продукту передбачає:
 - розробку просувочних заходів;
 - ведення туристичних ресурсів у соцмережах;
 - участь у виставках, ярмарках.
10. Залучення інвестицій досягається:
 - підготовкою інвестпроектів;
 - пошуком інвесторів серед бізнесу та міжнародних організацій

4. Модернізація комунальної інфраструктури громади

1. Розробка плану розвитку комунального господарства включає:
 - аналіз технічного стану інфраструктури;
 - визначення пріоритетів розвитку на 5-10 років;
 - формування заходів та джерел фінансування.
2. Оновлення мереж водопостачання і водовідведення передбачає:
 - реконструкцію трубопроводів;
 - придбання насосного обладнання;
 - будівництво нових ділянок мереж.
3. Модернізація систем теплопостачання включає:
 - оновлення котелень;
 - укладання нових теплових мереж;
 - утеплення будинків.
4. Реконструкція та будівництво очисних споруд передбачає:
 - оновлення устаткування для очищення стічних вод;
 - збільшення потужностей при необхідності.
5. Розвиток мереж газопостачання передбачає:
 - прокладання нових газопроводів;
 - реконструкцію застарілих ділянок.
6. Впровадження енергозберігаючих технологій в житловому секторі включає:
 - утеплення будинків;
 - заміну вікон, дверей;
 - модернізацію систем опалення.
7. Модернізація дорожньої мережі передбачає:
 - ремонт, реконструкцію доріг;
 - облаштування вуличного освітлення.
8. Розвиток телекомунікаційної інфраструктури передбачає:
 - прокладання оптоволоконних ліній зв'язку;
 - розширення доступу до Інтернету.

9. Оновлення парку транспортних засобів комунальних підприємств передбачає:

- придбання нової спеціалізованої техніки;
- заміну застарілих автомобілів.

10. Залучення інвестицій в інфраструктурні проекти включає:

- підготовку інвестиційних пропозицій;
- презентацію проектів перед потенційними інвесторами;
- укладання угод про фінансування окремих об'єктів.

5. Створення нового привабливого образу громади чистого довкілля

1. Розробка стратегії екологізації включає:

- аналіз екологічної ситуації;
- визначення цілей, завдань, індикаторів, термінів;
- формування плану заходів з фінансуванням.

2. Інформаційні кампанії передбачають:

- розробку інформаційних матеріалів;
- проведення зустрічей, тренінгів, бесід.

3. Моніторинг довкілля включає:

- вибір показників якості повітря, води, ґрунтів;
- збір та аналіз даних;
- актуалізацію інформації.

4. Благоустрій території передбачає:

- ремонт тротуарів, доріг;
- озеленення вулиць, парків;
- прибирання сміття.

5. Впровадження роздільного збору відходів включає:

- розстановку контейнерів;
- організацію збору фракцій;
- укладання угод на утилізацію.

6. Оновлення каналізаційної мережі передбачає:
 - реконструкцію трубопроводів;
 - будівництво нових ділянок;
 - модернізацію очисних споруд.
7. Контроль за дотриманням природоохоронного законодавства включає:
 - перевірки підприємств;
 - моніторинг якості повітря, води та ін.
 - здійснення заходів впливу при порушеннях.
8. Просування екологічних ініціатив передбачає:
 - проведення акцій, заходів;
 - формування позитивного іміджу онлайн.
9. Залучення інвестицій та проектів в сфері охорони довкілля включає:
 - пошук інвесторів;
 - фінансування окремих заходів.
10. Стимулювання зелених технологій передбачає:
 - субсидії на очищення, відновлення енергоефективність;
 - інформування про переваги.

Висновки

1. Природні ресурси території Городнянської громади включають родючі ґрунти, ліси, річки та озера, які є основою для розвитку сільського господарства, лісництва та рибного господарства. Однак інтенсивна господарська діяльність, так а як сільське господарство, тваринництво, промислові підприємства, спричиняють негативний вплив на стан довкілля шляхом забруднення повітря, водойм, ґрунтів, накопичення відходів тощо. Серед основних екологічних проблем громади є забруднення атмосфери викидами, забруднення поверхневих і підземних вод техногенними стоками, накопичення неутилізованих відходів. Для поліпшення стану довкілля на території громади необхідно посилити контроль за дотриманням природоохоронного законодавства підприємствами, налагодити ефективну систему управління водокористуванням і відходами, популяризувати екологічні знання серед населення.

2. До процесу стратегічного планування слід залучити представників усіх зацікавлених сторін - громадські організації, мешканців, сільради, органи влади, бізнес. Необхідно забезпечити належне представництво різних категорій мешканців для урахування їхніх потреб та можливостей. Обговорення в рамках робочої групи мають охоплювати широке коло питань розвитку господарства, інфраструктури, соціальної сфери. Стратегічний план повинен бути спрямованим на підвищення фінансових можливостей ОТГ, поліпшення інвестиційного іміджу, стимулювання АПК, підвищення якості послуг. Доцільно залучати міжнародні організації для методичної та фінансової допомоги у розробці та реалізації стратегії.

3. Розвиток інвестиційного потенціалу повинен спиратися на покращення просторового планування, управління земельними ресурсами, формування привабливих пропозицій для інвесторів, просування через різноманітні комунікаційні канали. Розширення можливостей малого бізнесу та АПК вимагає стимулювання господарюючих суб'єктів, кооперації,

створення сприятливого середовища. Розвиток туризму передбачає створення рекреаційних зон, популяризацію туристичних об'єктів, формування туристичного іміджу громади. Покращення інфраструктури, довкілля, соціальної сфери мають забезпечити комфортні умови життя і праці для населення. Нагнітання потенціалу соціально-культурної та освітньої сфер має сприяти збалансованому розвитку громади.

4. Стратегія розроблена відповідно до Конституції України та законів України про місцеве самоврядування і державне прогнозування. Операційні цілі Стратегії спрямовані на досягнення Цілей Сталого Розвитку ООН. Стратегія узгоджена з цілями Стратегії розвитку Чернігівської області та Стратегії сталого розвитку України-2020. Стратегія розрахована на період 2019-2027 років, але може потребувати оновлення враховуючи зміни у стратегічних документах обласного та державного рівнів. Стратегія ґрунтується на чинному законодавстві та стратегічних документах різних рівнів, але може бути адаптована до змін у них.

5. Необхідно забезпечити проведення екологічної експертизи запланованих заходів для виявлення можливих негативних наслідків та розробки заходів їх попередження. Важливим є регулярний моніторинг якості природних ресурсів на території громади для своєчасного виявлення негативних змін. При плануванні інфраструктурних проєктів необхідно дотримуватися вимог енерго- та ресурсноєфективності. До процесів охорони довкілля мають бути залучені громадськість та місцеві органи влади. Важливим є формування екологічної свідомості населення, зокрема через проведення природоохоронної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. SWOT-аналіз соціо-економіко-екологічного стану підприємств : конспект лекцій / укладач І. Ю. Аблеєва. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 233 с.
2. Городнянська територіальна громада - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/newgromada/4930>
3. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні : наук. доп. / [Шевченко О. В., Романова В. В., Жаліло Я. А. та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. Наук Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2020. 153 с.
4. Керівний комітет та Робоча група з розробки Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року та Плану заходів з її реалізації на 2021–2023 роки (склад затверджено розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 18 березня 2019 року № 145, зі змінами, внесеними розпорядженням від 08 листопада 2019 року № 633). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://cg.gov.ua/web_docs/1/2019/04/docs/Стратегія_розвитку_2027_der_f.pdf
5. Методичні рекомендації для врахування Цілей сталого розвитку в стратегіях розвитку територіальних громад. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/UNDP_MetRecommendation_v03.pdf
6. Міністерство розвитку громад та територій України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/komisiya-pry-minregioni-pogodyla-proyekty-vsih-oblastej-yaki-budutrealizovuvatysya-za-rahunok-dfrr-u-2021-roczi/>
7. Ортіна Г. В., Сокіл О. Г., Прус Ю. О., Застрожнікова І. В., Єфіменко Л. М. Сталий розвиток місцевих громад в умовах децентралізації: монографія. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 171 с.
8. Паспорт громади - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://gormr.gov.ua/pasport-gromady/>

9. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 256 с.

10. Роль та значення індустрії туризму й гостинності у розвитку територій, громад, держави : монографія / [за заг. редакцією д. е. н., проф. М. Ю. Барна]. Львів: ЛТЕУ, 2022. 264 с.

11. Стратегічне планування у громаді (навчальний модуль) / Анатолій Ткачук, Василь Кашевський, Петро Мавко. – К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. – 96 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/T192697?an=163>

12. Стратегічний SWOT-аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища організації. Методичні рекомендації. Укладачі: Галушка З.І., Лусте О.О., Грунтковський В.Ю. Чернівці. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. 2021.

13. Стратегія розвитку Городнянської ОТГ на період 2019-2027 роки - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gormr.gov.ua/strategiya-rozvytku/>

14. Стратегія сталого розвитку регіону : підручник / М. О. Клименко, О. М. Клименко, Л. В. Клименко. – К.: Видавничий дім «Кондор», 2020. – 312 с.

15. Цілі сталого розвитку для України: регіональний вимір: аналітична доповідь. ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України». Львів, 2018. 90 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ird.gov.ua/irdp/p20180702.pdf>

16. Як створити у громаді умови для сталого економічного розвитку: можливості та практики - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/13669>